



ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΟΡΙΣΜΑ

(ν. 3094/03 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”, Άρ. 4 § 6)

Θέμα:

**Συμμετοχή μαθητή με σύνδρομο Asperger σε ενδοσχολικές εξετάσεις
και δυνατότητα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Γιώργος Μόσχος
Χειριστές: Νίκη Μπαφέ, Σταματία Παπαδημητρίου

ΙΟΥΝΙΟΣ 2006

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, κατά το άρθρο 103 § 9 του Συντάγματος και το Ν. 3094/2003, εξέτασε αναφορά της κυρίας *** *** (αρ. πρωτ. ***/2004) και συντάσσει το παρόν πόρισμα το οποίο γνωστοποιείται και κοινοποιείται αρμοδίως.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχτηκε αναφορά από μητέρα ανήλικου μαθητή, ο οποίος πάσχει από σύνδρομο Asperger. Ο ανήλικος ***, σύμφωνα με γνωμάτευση (αρ. πρωτ. ***/2003) της Ψυχιατρικής Κλινικής του Αιγινήτειου Νοσοκομείου, *«παρουσιάζει διαταραχή στην αδρή και λεπτή κίνηση, δυσγραφία και τραυλισμό κάτω από έντονες συγκινησιακές συνθήκες, δυσλεξία, προβλήματα ισορροπίας, οργάνωσης στο χώρο και στην οπτική αντίληψη. Εκτός των ανωτέρω συμπτωμάτων εγκεφαλικής δυσλειτουργίας, ο *** παρουσιάζει την συμπτωματολογία του συνδρόμου Asperger και επιπλέον είναι συναισθηματικά ευάλωτος»*. Επιπλέον, σύμφωνα με γνωμάτευση (αρ. πρωτ. ***/2003) του Οφθαλμολογικού Τμήματος του Γ.Ν.Α. «Γ. Γεννηματάς», ο ανήλικος παρουσιάζει σειρά προβλημάτων όρασης, που έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία να *«επεξεργαστεί ικανοποιητικά πληροφορίες που αφορούν στην κίνηση, αδυνατεί να υπολογίσει αποστάσεις και κυρίως δεν έχει την δυνατότητα προσήλωσης επί μακρόν. Με βάση τα ανωτέρω, ο *** *** έχει αντικειμενικά σοβαρή δυσκολία στην γραφή μεγάλων κειμένων»*.

Βάσει των παραπάνω γνωματεύσεων, το σχολείο στο οποίο φοιτούσε ο ανήλικος κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2003-2004, ενημέρωσε τη μητέρα ότι υπάρχει η δυνατότητα να εξεταστεί ενδοσχολικά ο γιος της στα πανελληνίως εξεταζόμενα μαθήματα της Β΄ Λυκείου, μετά από γνωμάτευση Α/θμιας Υγειονομικής Επιτροπής. Ο ανήλικος προσήλθε στη Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας, η οποία γνωμάτευσε (αρ. πρωτ. **/****2004) ότι ο ανήλικος *«υπάγεται στο Π.Δ. 86/01 άρθρο 36 όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το Π.Δ. 26/02 για ενδοσχολική εξέταση»* και *«έχει ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%»*. Μετά από αυτά, ο ανήλικος υπεβλήθη σε εξετάσεις ενδοσχολικά, στο τέλος της σχολικής χρονιάς 2003-2004. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή έκρινε επιπλέον ότι ο ανήλικος είναι ανίκανος για εργασία και ότι μπορεί να λάβει επίδομα, το οποίο ισχύει για πέντε χρόνια, από τη Δ/ση Κοινωνικής Πρόνοιας¹.

Την επόμενη όμως σχολική χρονιά (2004-2005), και ενώ ο ανήλικος φοιτούσε στη Γ΄ Λυκείου, η Δ/ση του σχολείου, μετά την έκδοση υπενθυμιστικής εγκυκλίου (αρ. πρωτ. 7379/5-10-2004) του 4^{ου} Γραφείου της Β΄ Δ/σης Β/θμιας Εκπαίδευσης Αθήνας, ζήτησε από την κα *** να προσκομίσει νέα γνωμάτευση Υγειονομικής Επιτροπής, η οποία να τεκμηριώνει ότι ο εν

¹ Πράγματι με απόφαση (αρ. πρωτ. ***/****04) της Δ/σης Κοινωνικής Πρόνοιας του Τομέα Ανατολικής Αθήνας, εγκρίθηκε στον ανήλικο μηνιαία οικονομική ενίσχυση μέχρι και 16/02/2009, οπότε θα πρέπει να προσκομιστεί εγκαίρως νέα γνωμάτευση προκειμένου να συνεχιστεί η επιδότηση.

λόγω μαθητής εξακολουθεί να δικαιούται να εξεταστεί ενδοσχολικά σε όλα τα μαθήματα (ως έχων αναπηρία άνω του 67%) καθώς και να συμμετάσχει στη διαδικασία επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε ποσοστό πέραν του αριθμού των εισακτέων, σύμφωνα με το άρθρο 10 της Υ.Α. Φ.152/Β6/198/4-4-2000.

Η μητέρα του ανηλίκου ζήτησε τη συνδρομή του Συνηγόρου του Πολίτη, διαμαρτυρούμενη για την ερμηνεία του Π.Δ. 86/01 από την εν λόγω εγκύκλιο, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να επανεξεταστεί ο γιος της από Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή και να προσκομίσει εκ νέου γνωμάτευση, προκειμένου να του δοθεί η δυνατότητα ενδοσχολικής εξέτασης στα μαθήματα της Γ' Λυκείου ως φυσικώς αδύνατου μαθητή, παρόλο που είχε υποβάλει σχετική γνωμάτευση την προηγούμενη σχολική χρονιά.

Ύστερα από άτυπη επικοινωνία της Ανεξάρτητης Αρχής με το αρμόδιο γραφείο Β/θμιας Εκπαίδευσης, αυτό διαβεβαίωσε ότι η με αρ. πρωτ. **/***2004 γνωμάτευση της προηγούμενης χρονιάς θα ίσχυε και κατά την ημερομηνία λήξης υποβολής των σχετικών αιτήσεων (31/1/2005) και, επομένως, δεν χρειαζόταν να εμφανιστεί εκ νέου ο μαθητής ενώπιον Υγειονομικής Επιτροπής. Ως εκ τούτου, η αναφορά της κας *** στον Συνήγορο του Πολίτη τέθηκε στο αρχείο.

Παρά τη προφορική διαβεβαίωση προς τον Συνήγορο του Πολίτη, το αρμόδιο γραφείο Β/θμιας Εκπαίδευσης επέμεινε τελικώς στην απαίτηση προσκόμισης νέας γνωμάτευσης, με το επιχείρημα ότι εφόσον η Υγειονομική Επιτροπή δεν είχε αναγράψει χρονικό διάστημα ισχύος στη γνωμάτευση, τότε αυτή ισχύει για ένα χρόνο και, επομένως, οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να προσκομίσουν νέα γνωμάτευση κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά.

Η κα *** απευθύνθηκε εκ νέου στον Συνήγορο του Πολίτη, προσκομίζοντας παράλληλα και εκ νέου ιατρικές γνωματεύσεις από δημόσια νοσοκομεία, που πιστοποιούν την κατάσταση της υγείας τού ανηλίκου, προσήλθε δε και πάλι στην αρμόδια Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας, η οποία έκρινε (αρ. πρωτ. ***/***05) αυτή τη φορά ότι το ποσοστό αναπηρίας του ανηλίκου είναι **κάτω του 67%**, και ότι συνεπώς ο ενδιαφερόμενος δεν δικαιούται πλέον να εξεταστεί ενδοσχολικά ως «φυσικώς αδύνατος» μαθητής ούτε να λάβει μέρος στη διαδικασία επιλογής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε ποσοστό 3% πέραν του αριθμού των εισακτέων.

Η μητέρα κατέθεσε ένσταση στη Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή Αθήνας, η οποία έκρινε (γνωμάτευση με αρ. πρωτ. ***/***2005) ότι *«ο μαθητής πάσχει από τις ανωτέρω παθήσεις εκ των οποίων η δυσλεξία υπάγεται στην παρ. 19 εδάφιο (V) του ΠΔ 26/02. Χορηγείται για ενδοσχολικές εξετάσεις ως το αίτημά του. Ποσοστό αναπηρίας άνω του (67%) εξήντα επτά %»*. Στη συνέχεια, ο μαθητής έδωσε εξετάσεις ενδοσχολικά και έλαβε απολυτήριο Λυκείου. Στις γνωματεύσεις αυτές όμως τόσο η Α/θμια όσο και η Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή αρνήθηκαν να γνωματεύσουν ταυτόχρονα και για τη δυνατότητα του ανηλίκου να περιληφθεί στις σχετικές ευεργετικές διατάξεις εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ο ανήλικος προσήλθε για μια ακόμα φορά στην Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας, η οποία γνωμάτευσε (αρ. πρωτ. ***/***05) **«κινητική αναπηρία κάτω του 67%»**, χωρίς ωστόσο να αιτιολογήσει την εν λόγω κρίση. Μετά από νέα ένσταση της

μητέρας του ανηλίκου κατά της ανωτέρω γνωμάτευσης, η Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή Αθήνας γνωμάτευσε (αρ. πρωτ. ***/***2005) ότι συντρέχει «ποσοστό αναπηρίας **άνω του εξήντα επτά τα εκατό (67%) με κινητικά προβλήματα**. Χορηγείται για εισαγωγή στα ΑΕΙ – ΤΕΙ».

Ο ανήλικος έλαβε τελικά μέρος στη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση επιτυχώς, παρόλο που κάποιες σχολές δεν έκαναν δεκτή την αίτησή του, θεωρώντας ελλιπείς τις γνωματεύσεις που προσκόμισε, ζήτημα που δεν αποτελεί αντικείμενο εξέτασης στο παρόν πόρισμα.

2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Ν. 2817/2000 (Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις), στο άρθρο 1 προβλέπει, μεταξύ άλλων, «1. Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων. 2. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι: α) Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα. β) Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι). γ) Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας. δ) Έχουν προβλήματα λόγου και ομιλίας. ε) Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία. στ) Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης...»

Σύμφωνα με το Π.Δ. 86/2001, όπως τροποποιήθηκε από τα Π.Δ. 26/2002 και 80/2003 και ισχύει, άρθρο 27 (εξέταση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες), «οι μαθητές που αναφέρονται στο άρθρο 1 του ν. 2817/2000 εξετάζονται προφορικά ή γραπτά, κατά περίπτωση, ανάλογα με τις δυνατότητές τους και αξιολογούνται με βάση το ένα από τα δύο προβλεπόμενα είδη εξέτασης και μόνο. Ειδικότερα: 1) Εξετάζονται μόνο προφορικά κατόπιν αιτήσεώς τους οι μαθητές που αδυνατούν να υποστούν γραπτή εξέταση επειδή i)... ii) έχουν κινητική αναπηρία τουλάχιστον 67% μόνιμη ή προσωρινή που συνδέεται με τα άνω άκρα, ν) η επίδοσή τους στα μαθήματα δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί με γραπτές εξετάσεις λόγω ειδικής διαταραχής του λόγου (δυσλεξίας). Η σχετική αίτηση υποβάλλεται στο Λύκειο του (μαθητή) συνοδευόμενη από τη γνωμάτευση σύμφωνα με το ισχύον κάθε φορά σύστημα πιστοποίησης αναπηρίας της οικείας υγειονομικής επιτροπής για τις περιπτώσεις i έως και iv, από την οποία να προκύπτει ότι η επίδοσή τους στα μαθήματα δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί με γραπτές εξετάσεις. Για την περίπτωση v απαιτείται προσκόμιση ειδικής διαγνωστικής έκθεσης αναγνωρισμένου δημοσίου ιατροπαιδαγωγικού κέντρου ή σταθμού με την οποία πιστοποιείται ότι είναι αδύνατος ο έλεγχος των γνώσεων με γραπτή εξέταση λόγω δυσλεξίας. Η διαγνωστική αυτή έκθεση ισχύει για τρία χρόνια από την έκδοσή της...». Με βάση την παρ. 4 αρ. 27 του Π.Δ. 86/01, «οι αιτήσεις και οι ειδικές γνωματεύσεις που αναφέρονται στο άρθρο αυτό υποβάλλονται στο Διευθυντή του οικείου Λυκείου το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου εκάστου έτους». Περαιτέρω, στο άρθρο 36, παρ. 5, εδ.

α και β αναφέρεται ότι: «5. α) Κατ' εξαίρεση των διατάξεων του παρόντος διατάγματος, οι μαθητές της Β' και Γ' Τάξης των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ) μπορούν με αίτησή τους, που υποβάλλεται τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες πριν από τη λήξη των μαθημάτων του Β' Τετραμήνου, να εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα στο σχολείο τους με θέματα που θα ορίζονται από τον οικείο Σύλλογο Διδασκόντων. β) Η διάταξη του εδαφίου α της παρούσης εφαρμόζεται ανάλογα και για τους μαθητές των Ενιαίων Λυκείων, οι οποίοι έχουν αναπηρία τουλάχιστον 67%, βεβαιωμένη με τη διαδικασία του άρθρου 27 του παρόντος».

Στην **Υ.Α. Φ152/Β6/1504/30.5.2001**, άρθρο 1, παρ. 9 (Πάσχοντες από σοβαρές ασθένειες), προβλέπεται «Στην ειδική αυτή κατηγορία υπάγονται όσοι emπίπτουν στις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης ζ της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Ν. 1351/1983, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο VII του άρθρου 46 του Ν. 1946/1991 και του άρθρου 12 του Ν. 2640/1998. Ειδικότερα, στην ειδική αυτή κατηγορία υπάγονται [...] οι έχοντες κινητικά προβλήματα οφειλόμενα σε αναπηρία άνω του 67%». Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 6 «Οι υπαγόμενοι στην ειδική κατηγορία της παραγράφου 9 του άρθρου 1 της παρούσας έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε ποσοστό θέσεων 3% στις Σχολές και στα Τμήματα των Α.Ε.Ι., των Τ.Ε.Ι. και της ΑΣΕΤΕΜ της ΣΕΛΕΤΕ, με την επιφύλαξη των διατάξεων του τελευταίου εδαφίου της περίπτωσης ζ της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Ν. 1351/1983, όπως συμπληρώθηκε με το εδάφιο β της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 1771/1988 (ΦΕΚ 71 - Α~)». Περαιτέρω, στο άρθρο 3, παρ. Ε., προβλέπεται «Οι υπαγόμενοι στην ειδική κατηγορία της παραγράφου 9 του άρθρου 1 της παρούσας υποβάλλουν αυτοπροσώπως ή με νόμιμα εξουσιοδοτημένο εκπρόσωπό τους στη Γραμματεία της σχολής ή τμήματος που επιθυμούν την εισαγωγή τους μέσα στην προθεσμία εγγραφής των νεοεισαγόμενων φοιτητών κάθε χρόνο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν. 2525/97 (ΦΕΚ 188-Α), όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του Ν.2909/2001, τα εξής δικαιολογητικά: ... δ) Πιστοποιητικό της αρμόδιας πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής που πιστοποιεί την πάθησή τους και η οποία εκδίδεται μετά από δωρεάν βεβαίωση γιατρού μέλους ΔΕΠ οποιουδήποτε ΑΕΙ αντίστοιχης ειδικότητας». Στο άρθρο 4, παρ. 3, προβλέπεται: «Η εισαγωγή των υποψηφίων με τις ειδικές κατηγορίες του άρθρου 1 της παρούσας, στο Α' εξάμηνο σπουδών των σχολών ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου. Ειδικότερα, η εισαγωγή των υποψηφίων αυτών γίνεται: [...] Χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις και με κριτήριο επιλογής το βαθμό απολυτηρίου στην περίπτωση που ο αριθμός των υποψηφίων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό θέσεων για όσους υπάγονται στην ειδική κατηγορία της παραγράφου 9 του άρθρου 1 της παρούσας...»

Η με αρ. πρωτ. **7379/5.10.2004** υπενθυμιστική εγκύκλιος της Β' Δ/σης Β/θμιας Εκπαίδευσης Αθήνας, στην παρ. ΙΙΙ αναφέρει «Είναι διαφορετική η περίπτωση των μαθητών των Ενιαίων Λυκείων, οι οποίοι έχουν αναπηρία τουλάχιστον 67% και επιθυμούν να κάνουν χρήση του δικαιώματος να εξεταστούν ενδοσχολικά σε ΟΛΑ τα μαθήματα. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι η εξής:

1. Ο κηδεμόνας του ενδιαφερόμενου μαθητή υποβάλλει αίτηση και ιατρική γνωμάτευση στο σχολείο του.
2. Ο Δ/ντής του σχολείου αφού κρατήσει φωτοτυπία της αίτησης και ιατρικής γνωμάτευσης αποστέλλει αμέσως τα πρωτότυπα (αίτηση και ιατρική γνωμάτευση) στην Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή.

3. Η Πρωτοβάθμια Υγειονομική Επιτροπή εκδίδει απόφαση στην οποία αναφέρεται επακριβώς η πάθηση και το ποσοστό αναπηρίας.
4. Η πρωτότυπη απόφαση της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής μαζί με **νέα αίτηση** του κηδεμόνα όπου αναφέρεται η επιθυμία να εξεταστεί ο μαθητής σε θέματα του οικείου Συλλόγου των Διδασκόντων, κατατίθενται στο σχολείο. Επικυρωμένα φωτοαντίγραφα της παραπάνω απόφασης και της αίτησης του κηδεμόνα υποβάλλονται μέσω του σχολείου στην οικεία Δ/ση ή Γραφείο το αργότερο μέχρι 22-04-05 για το σχολ. έτος 2004-05.

* Στο απολυτήριο Εν. Λυκείου που χορηγείται στους παραπάνω μαθητές αναγράφεται ότι εκδόθηκε σύμφωνα με τις κείμενες για την περίπτωση αυτή διατάξεις.

* Οι κάτοχοι του απολυτηρίου τίτλου που εκδόθηκε σύμφωνα με τα παραπάνω έχουν το δικαίωμα να λάβουν μέρος στη διαδικασία επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε ποσοστό πέραν του αριθμού των εισακτέων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εφόσον πάσχουν από μία από τις σοβαρές ασθένειες που προβλέπονται στο άρθρο 10 της Φ152 /B6/198/4-4-2000 του ΥΠΕΠΘ και στη Φ251/B6/553/16-3-2001».

3. Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κατά τη διερεύνηση της εν λόγω αναφοράς, ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε επιστολή (αρ. πρωτ. ***/***/2004.2) προς τη Δ/ση Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., θέτοντας μεταξύ άλλων ερώτημα σχετικά με τη νομική ρύθμιση στην οποία στηρίζεται ο χρονικός περιορισμός ισχύος της γνωμάτευσης σε ένα ημερολογιακό έτος. Με το με αρ. πρωτ. ***/**/**/05 απαντητικό έγγραφό της, η εν λόγω Δ/ση, αντί άλλης απάντησης, πληροφορεί την Αρχή ότι: «α)... με βάση την παρ. 4 αρ. 27 του Π.Δ. 80/2003 οι αιτήσεις και οι ειδικές γνωματεύσεις που πιστοποιούν την αναπηρία του μαθητή σε ποσοστό άνω των 67% υποβάλλονται στο Διευθυντή του οικείου Λυκείου το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου εκάστου έτους.»

4. ΚΡΙΣΙΜΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

1. Ως προς το χρονικό διάστημα ισχύος της γνωμάτευσης της Υγειονομικής Επιτροπής:

α) Στο Π.Δ. 86/01, όπως τροποποιήθηκε από τα Π.Δ. 26/02 και 80/03, προβλέπεται ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θα αξιολογούνται με γραπτή ή προφορική εξέταση, μόνο εφόσον προσκομίσουν γνωμάτευση της οικείας Υγειονομικής Επιτροπής. Στα εν λόγω Π.Δ. **δεν προσδιορίζεται το χρονικό διάστημα για το οποίο ισχύει η γνωμάτευση της Α/θμιας Υγειονομικής Επιτροπής αλλά η ημερομηνία υποβολής των αιτήσεων και των ειδικών γνωματεύσεων που πιστοποιούν την αναπηρία του μαθητή σε ποσοστό άνω του 67%**. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 4 του Π.Δ. 86/01, όπως προαναφέρθηκε, οι εν λόγω αιτήσεις και οι ειδικές γνωματεύσεις **υποβάλλονται το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου εκάστου έτους**. Στο ίδιο άρθρο, εξάλλου, στην παρ.1^α ν, όπου προβλέπεται η περίπτωση

προσκόμισης ειδικής γνωμάτευσης, με την οποία πιστοποιείται δυσλεξία, αναφέρεται ότι η σχετική διαγνωστική αυτή έκθεση ισχύει για τρία χρόνια από την έκδοσή της. Περαιτέρω, στην παρ. 1ii του ίδιου άρθρου προβλέπεται ότι με αυτόν τον τρόπο εξετάζονται οι μαθητές που έχουν κινητική αναπηρία τουλάχιστον 67%, μόνιμη ή προσωρινή που συνδέεται με τα άνω άκρα.

β) Η Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας έχει εκδώσει σχετικά με τον ενδιαφερόμενο δύο γνωματεύσεις (με αρ. πρωτ. **/**2004): στη μια επιβεβαιώνεται ότι ο μαθητής υπάγεται στο Π.Δ. 86/01 και δύναται να εξεταστεί ενδοσχολικά και **δεν αναγράφεται χρονικό διάστημα ισχύος**. Στην άλλη αναφέρεται ότι δικαιούται να λαμβάνει **προνοιακό επίδομα και έχει ισχύ για πέντε χρόνια**.

Συνεπώς, η απαίτηση εκ μέρους της διοίκησης για την προσκόμιση νέας γνωμάτευσης, προκειμένου να εξεταστεί ενδοσχολικά ο ανήλικος στηρίζεται στη διάταξη του άρθρου 27 παρ. 4 του Π.Δ. 86/01. Από τις σχετικές τηλεφωνικές επικοινωνίες που είχε η Αρχή με το εν λόγω γραφείο της Β' Δ/σης Β/θμιας Εκπαίδευσης Αθήνας και το Τμήμα Γ' της Δ/σης Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. καθώς και από την έγγραφη απάντηση της Δ/σης Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., συνάγεται ότι η διοίκηση θεωρεί ότι εφόσον η Υγειονομική Επιτροπή δεν αναγράφει χρονικό διάστημα ισχύος στη γνωμάτευση, τότε αυτή ισχύει μόνο για ένα χρόνο και επομένως οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να προσκομίζουν νέα γνωμάτευση την επόμενη σχολική χρονιά, προκειμένου να δικαιούνται να εξεταστούν με τον ίδιο τρόπο που εξετάστηκαν την προηγούμενη. Άρα, σύμφωνα με τα παραπάνω, το ιατρικό πρόβλημα του μαθητή δύναται να βελτιωθεί μέσα σε ένα χρόνο, και πρέπει να αποδείξει εκ νέου ότι δικαιούται να επωφεληθεί της δυνατότητας που του παρέχει ο νόμος. Σύμφωνα, όμως, με τη γνωμάτευση που έχει δοθεί στον ανήλικο για να λαμβάνει προνοιακό επίδομα, το ιατρικό πρόβλημά του αποκλείεται να βελτιωθεί για τα επόμενα πέντε χρόνια, για τα οποία ισχύει η γνωμάτευση αυτή. Τέλος, η απαίτηση προσκόμισης νέας γνωμάτευσης κάθε χρόνο εκ μέρους της διοίκησης ενδεχομένως να συνδέεται με το ότι η μόνιμη κινητική αναπηρία δεν διαχωρίζεται νομοθετικά από την προσωρινή.

Ωστόσο, στη γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής για τις ενδοσχολικές εξετάσεις δεν αναγράφεται χρονικό διάστημα ισχύος, ούτε στα σχετικά Π.Δ. προσδιορίζεται το χρονικό διάστημα για το οποίο ισχύει η γνωμάτευση. Συνεπώς, η απαίτηση της διοίκησης για την προσκόμιση νέας γνωμάτευσης κάθε χρόνο σε αυτές τις περιπτώσεις δεν τεκμηριώνεται νομοθετικά. Η εν λόγω διάταξη (άρθρο 27 παρ. 4 του Π.Δ. 80/03) περί υποβολής των αιτήσεων «*το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου εκάστου έτους*», προφανώς αναφέρεται στην ημερομηνία κατάθεσης των δικαιολογητικών και όχι στην εκ νέου έκδοσή τους κάθε χρόνο. Εξάλλου, η παραπάνω φράση αναφέρεται σε όλες τις αιτήσεις και ειδικές γνωματεύσεις που κατατίθενται στον Διευθυντή του σχολείου, άρα και στις ειδικές γνωματεύσεις για τη δυσλεξία, για την οποία στην ίδια παράγραφο του άρθρου 27 ορίζεται ότι έχουν διάρκεια για 3 χρόνια από την έκδοσή τους, επομένως δεν νοείται υποχρέωση προσκόμισης νέας γνωμάτευσης κάθε χρόνο.

2. Ως προς τις γνωματεύσεις:

α) Η Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας σε μια πρώτη απόφασή της (αρ. πρωτ. **/**2004), γνωμάτευσε ότι ο ανήλικος **έχει ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%**. Την επόμενη χρονιά ωστόσο, με νέα απόφασή της (αρ. πρωτ. **/**2005) έκρινε ότι ο ανήλικος **δεν έχει πλέον αναπηρία άνω του 67%**. Σημειώνεται ότι δύο από τα μέλη της τελευταίας Επιτροπής είναι τα ίδια με αυτής της προηγούμενης χρονιάς. Η Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή, στην οποία κατέθεσε ένσταση η αναφερόμενη, έκρινε (αρ. πρωτ. **/**2005) ότι ο μαθητής μπορεί να δώσει ενδοσχολικές εξετάσεις και **έχει ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%**.

β) Μετά από περίπου έξι μήνες, στην εκ νέου αίτηση του ανηλίκου σε αυτήν, η Α/θμια Υγειονομική Επιτροπή Ανατολικής Αθήνας γνωμάτευσε (αρ. πρωτ. **/**05) **κινητική αναπηρία κάτω του 67%**, χωρίς να αιτιολογεί την κρίση αυτή, ενώ η Β/θμια Υγειονομική Επιτροπή Αθήνας, μετά από ένσταση της μητέρας, γνωμάτευσε (αρ. πρωτ. **/**2005) ότι ο ανήλικος **έχει ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% με κινητικά προβλήματα**.

Από τη μελέτη των γνωματεύσεων προκύπτει ότι οι Υγειονομικές Επιτροπές καταλήγουν σε αντιφατικές κρίσεις για την ιατρική κατάσταση του ανηλίκου. Ειδικά δε στις περιπτώσεις που κρίνουν ότι το ποσοστό αναπηρίας του είναι κάτω του 67%, οι γνωματεύσεις είναι πλημμελώς έως καθόλου αιτιολογημένες. Λόγου χάριν, η με αρ. **/**2005 γνωμάτευση της Α/θμιας Υγειονομικής Επιτροπής, με την οποία κρίθηκε ότι ο ανήλικος δεν έχει πλέον αναπηρία άνω του 67%, δεν είναι αιτιολογημένη και επιπλέον δεν συνάγεται από αυτήν εάν ελήφθησαν υπόψη όλα τα στοιχεία του φακέλου του μαθητή, από τα οποία πάντως προκύπτουν κινητικές και οπτικές δυσχέρειες, που για την προηγούμενη Υγειονομική Επιτροπή (τα 2/3 των μελών της οποίας είναι τα ίδια με την εν λόγω Επιτροπή) συνιστούσαν προβλήματα που τεκμηριώναν αναπηρία άνω του 67%.

3. Ως προς την αναπηρία άνω του 67%:

Στο άρθρο 27 του Π.Δ. 86/01, όπως τροποποιήθηκε από τα Π.Δ. 26/02 και 80/03 και ισχύει, προβλέπεται ότι εξετάζονται μόνο προφορικά κατόπιν αιτήσεώς τους, μεταξύ άλλων, οι μαθητές που αδυνατούν να υποστούν γραπτή εξέταση γιατί έχουν **κινητική αναπηρία τουλάχιστον 67% μόνιμη ή προσωρινή** που συνδέεται με τα άνω άκρα.

Στο άρθρο 36, παρ. 5, εδ. β του ίδιου διατάγματος αναφέρεται ότι μαθητές των Ενιαίων Λυκείων, **οι οποίοι έχουν αναπηρία τουλάχιστον 67%**, βεβαιωμένη με τη διαδικασία του άρθρου 27, μπορούν να εξετάζονται ενδοσχολικά σε όλα τα μαθήματα.

Στην παρ. 9 του άρθρου 1 της Υ.Α. Φ152/Β6/1504/30-5-2001 που αφορά την πρόσβαση ειδικών κατηγοριών αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, προβλέπεται ότι στην ειδική κατηγορία «*Πάσχοντες από σοβαρή ασθένεια*», μεταξύ άλλων, υπάγονται οι έχοντες **κινητικά προβλήματα οφειλόμενα σε αναπηρία άνω του 67%**.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι νομοθετικές διατάξεις που ρυθμίζουν τον τρόπο εξέτασης των μαθητών με αναπηρία στις τάξεις του Λυκείου και την πρόσβαση στην

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, δεν χρησιμοποιούν ενιαία διατύπωση, προκειμένου να αναφερθούν στην κρίσιμη διαπίστωση της ύπαρξης «αναπηρίας άνω του 67%»: όπως προαναφέρθηκε, αλλού γίνεται λόγος για «αναπηρία» χωρίς άλλη διευκρίνιση, αλλού για «κινητική αναπηρία μόνιμη ή προσωρινή» (χωρίς να διαχωρίζονται αυτές οι δυο κατηγορίες μεταξύ τους) και αλλού για «κινητικά προβλήματα οφειλόμενα σε αναπηρία άνω του 67%».

Είναι προφανές ότι κάθε μια από τις παραπάνω εκφράσεις αφενός έχει ένα ειδικό, τεχνικό, ιατρικό περιεχόμενο, το οποίο, εφόσον θεωρηθεί ως προϋπόθεση εφαρμογής των σχετικών ευεργετικών διατάξεων, αφενός οδηγεί σε διαφορετικά αποτελέσματα ως προς το ποια κατηγορία παιδιών μπορεί να επωφεληθεί από τις σχετικές ρυθμίσεις, αφετέρου δεν καλύπτει πλήρως όλες τις κατηγορίες ανηλίκων με «αναπηρία άνω του 67%».

Ειδικότερα, διαπιστώνεται ότι στο Π.Δ. 86/01 δεν υπάρχει πρόβλεψη για την εξέταση των παιδιών με αναπτυξιακή διαταραχή, όπως είναι το σύνδρομο Asperger, που ναι μεν έχουν τη νοητική ικανότητα να παρακολουθούν την κανονική εκπαίδευση, χρειάζονται όμως μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο εξέτασης. Επιπλέον, δεν προβλέπεται κάτι ανάλογο ούτε στην Υ.Α. που καθορίζει τις ειδικές κατηγορίες που έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τα παιδιά αυτά α) προκειμένου να δώσουν εξετάσεις ενδοσχολικά, θα πρέπει να θεωρηθούν φυσικώς αδύνατοι μαθητές, σύμφωνα με το Π.Δ. 86/01, δηλ. πρέπει να έχουν διάγνωση κινητικής αναπηρίας άνω του 67% (αρ. 27), ενώ β) προκειμένου να έχουν πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, σύμφωνα με την Υ.Α.Φ152/Β6/1504 αρ. 1 παρ. 9, πρέπει να θεωρηθούν ως έχοντες κινητικά προβλήματα οφειλόμενα σε αναπηρία άνω του 67%.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι η διαδικασία που κλήθηκε να υποστεί ο εν λόγω μαθητής είναι εξαιρετικά πολύπλοκη, χρονοβόρα και ψυχοφθόρα, λαμβάνοντας υπόψη ότι υποχρεώθηκε να προσέλθει πέντε φορές ενώπιον Υγειονομικών Επιτροπών και δυο φορές σε δημόσια νοσοκομεία μέσα σε λιγότερο από δυο χρόνια.

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

1) Ως προς το χρονικό διάστημα ισχύος των γνωματεύσεων, η προαναφερθείσα διάταξη (άρθρο 27 παρ. 4) του Π.Δ. 86/01 ερμηνεύεται εσφαλμένα από τη διοίκηση ως απαίτηση για προσκόμιση νέας γνωμάτευσης κάθε χρόνο.

2) Το σύνδρομο Asperger και κάθε άλλη αναπτυξιακή διαταραχή συμπεριλαμβάνονται μεν στις περιπτώσεις των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως ορίζονται στο Ν. 2817/00, δεν περιλαμβάνονται όμως στο Π.Δ. 86/01, προκειμένου να ληφθούν υπόψη στον τρόπο αξιολόγησής τους. Επιπλέον, δεν υπάρχει πρόβλεψη για την διευκόλυνση των παιδιών αυτών που έχουν την απαραίτητη νοητική ικανότητα να εισαχθούν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Στην υπόθεση που ερεύνησε ο Συνήγορος του Πολίτη, η απουσία ειδικής πρόβλεψης για την αξιολόγηση των παιδιών αυτών προκάλεσε πολλαπλές, αναιτιολόγητες και αντιφατικές γνωματεύσεις των Υγειονομικών Επιτροπών. Μόνον αφού εξετάστηκε επανειλημμένα από Α/θμίες και Β/θμίες Υγειονομικές Επιτροπές, έλαβε τελικώς ο ανήλικος την απαραίτητη γνωμάτευση και εξετάστηκε ενδοσχολικά σε όλα τα μαθήματα και στη συνέχεια, με καινούρια γνωμάτευση, έλαβε μέρος στη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως έχων κινητικά προβλήματα οφειλόμενα σε αναπηρία άνω του 67%.

Με αφορμή την συγκεκριμένη υπόθεση και λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω συμπεράσματα, ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει τα εξής:

Α. Ως προς τα παιδιά που πάσχουν από αναπτυξιακές διαταραχές

α) Να υπάρξει νομοθετική πρόβλεψη σχετικά με τον τρόπο αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης των παιδιών που πάσχουν από αναπτυξιακές διαταραχές. Προς αυτήν την κατεύθυνση, είναι σκόπιμο να δημιουργηθεί από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. μια επιτροπή εμπειρογνομόνων από εξειδικευμένους επαγγελματίες (παιδοψυχίατρο, ψυχολόγο, ειδικό παιδαγωγό κ.λπ.), προκειμένου να διερευνηθεί με ποιο τρόπο και με ποια κριτήρια (π.χ. δυνατότητα παρακολούθησης της συνήθους σχολικής τάξης έστω και με κάποιας μορφής υποστήριξη, καλή νοητική ικανότητα, κ.λπ.) μπορούν κάποια παιδιά με αναπτυξιακή διαταραχή να εντάσσονται τόσο σε διαδικασία διαφοροποιημένων εξετάσεων, όπως οι φυσικώς αδύνατοι μαθητές, όσο και να διευκολύνονται στην ένταξή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση **ανεξάρτητα από το αν υπάρχει κινητική αναπηρία**. Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις παιδιών με αναπτυξιακή διαταραχή, που μπορούν να παρακολουθήσουν επιτυχώς πανεπιστημιακές σπουδές σε συγκεκριμένους κλάδους, εφόσον διευκολυνθούν με ένα σύστημα εξέτασης προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητές τους. Για παράδειγμα, ο μαθητής που προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη, σύμφωνα με τις γνωματεύσεις δημοσίων νοσοκομείων που προσκόμισε, έχει πολύ υψηλό δείκτη νοημοσύνης, ενώ ταυτόχρονα έχει μια σειρά από κινητικές και συναισθηματικές δυσκολίες που θα τον εμπόδιζαν να δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά σε κάποιο τεχνικό – τεχνολογικό τομέα.

β) Να εξεταστεί η δυνατότητα να ενταχθεί η αξιολόγηση της εν λόγω κατηγορίας μαθητών στην αρμοδιότητα του ΚΔΑΥ αντί της Υγειονομικής Επιτροπής, δεδομένου ότι το ΚΔΑΥ, βασιζόμενο σε σχετικές γνωματεύσεις από δημόσιο ιατρικό φορέα, μπορεί, λόγω εξειδικευμένης στελέχωσης και εμπειρίας, να εκτιμήσει ακριβέστερα το κατά πόσον ένας μαθητής με αναπτυξιακή διαταραχή μπορεί να ωφεληθεί από μια διαφορετική διαδικασία μαθητικής εξέτασης τόσο στο σχολείο όσο και στη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

γ) Έως την οριστική διευθέτηση του ζητήματος σε νομοθετικό επίπεδο, κρίνεται σκόπιμο να δοθούν αναλυτικές οδηγίες στις Υγειονομικές Επιτροπές ως προς το τι χρειάζεται να αναγράφεται στη γνωμάτευση όσον αφορά τις ενδοσχολικές εξετάσεις και την εισαγωγή των δικαιούχων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και να απαιτείται κοινή γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής για τις ενδοσχολικές εξετάσεις και την εισαγωγή στα ΑΕΙ – ΤΕΙ, εφόσον η αναπηρία είναι μόνιμη και ο μαθητής emπίπτει στις διατάξεις τόσο του Π.Δ. για τις ενδοσχολικές εξετάσεις όσο και για την εισαγωγή στα ΑΕΙ.

B. Ως προς τους «φυσικώς αδύνατους μαθητές»

Περαιτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της διαδικασίας που ακολουθείται προκειμένου ένας μαθητής να χαρακτηριστεί ως «φυσικώς αδύνατος». Γνώμονας των πρωτοβουλιών που πρέπει να αναληφθούν είναι η αξιοποίηση στο μέγιστο δυνατό των ικανοτήτων των παιδιών σε συνδυασμό με τη μικρότερη δυνατή ταλαιπωρία αυτών και των οικογενειών τους, που βρίσκονται πολύ συχνά αντιμέτωπες με αλληπάλλληλες χρονοβόρες και ψυχοφθόρες διαδικασίες. Γι' αυτό τον λόγο προτείνονται τα εξής:

α) Να διαχωριστεί η κατηγορία των ατόμων που έχουν μόνιμη κινητική αναπηρία τουλάχιστον 67% από την κατηγορία ατόμων με προσωρινή κινητική αναπηρία άνω του 67%, όπως αυτό αναφέρεται στο Π.Δ. 86/01.

β) Σε περίπτωση που κρίνεται σκόπιμη η περιορισμένη χρονική διάρκεια ισχύος της γνωμάτευσης, και σε συνδυασμό με την προηγούμενη πρόταση, θα μπορούσε αφενός να οριστεί η χρονική διάρκεια ισχύος, όπως έχει καθοριστεί από τον νομοθέτη στην περίπτωση της δυσλεξίας, και αφετέρου να αναγράφεται ρητά στη γνωμάτευση της Υγειονομικής Επιτροπής, όπως ήδη συμβαίνει στις περιπτώσεις που αυτή προορίζεται για την έκδοση απόφασης καταβολής οικονομικής ενίσχυσης από την υπηρεσία πρόνοιας της νομαρχίας.

γ) Να επισημανθεί στις Υγειονομικές Επιτροπές να αιτιολογούν πλήρως τις γνωματεύσεις τους, στηριζόμενες στις ιατρικές γνωματεύσεις που προσκομίζουν οι ενδιαφερόμενοι και να εξετάζουν τις περιπτώσεις όχι μόνο ως προς την ασθένεια αλλά και ως προς το αποτέλεσμα αυτής.

Παρακαλούμε για τις απόψεις και τις ενέργειές σας και ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία.

Με τιμή

Γιώργος Μόσχος
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Πληροφορίες: Νίκη Μπαφέ: τηλ. 210 *****
Σταματία Παπαδημητρίου: τηλ. 210 *****

Αποδέκτης:
Υπουργός Παιδείας κα Μ. Γιαννάκου, *Μητροπόλεως 15, 101 85 Αθήνα*

Κοινοποίηση:
1. Υφυπουργό Παιδείας κ. Γ. Καλό, *Μητροπόλεως 15, 101 85 Αθήνα*
2. Γενικό Γραμματέα ΥΠ.Ε.Π.Θ. κ. Α. Καραμάνο, *Μητροπόλεως 15, 101 85 Αθήνα*

3. Διευθνή Δ/σης Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης κ. Π. Νταβαρίνο, *Ερμού 15, 101 85, Αθήνα*
4. Διευθνή Δ/σης Ειδικής Αγωγής, Τμήμα Α', κ. Π. Σωτηρόπουλο, *Ερμού 15, 101 85, Αθήνα*
5. Προϊσταμένη Δ/σης Σπουδών Β/θμιας Εκπαίδευσης, Τμήμα Γ', κα Μ. Τζουανάκη, *Ερμού 15, 101 85 Αθήνα*